

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za zootehniko
Groblje 3, 1230 Domžale

ANTON JANŠA

BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI

ANDREJ ŠALEHAR

Rodica, februar 2017

Božidar Jakac: Anton Janša
(Objava v Čebelarstem terminološkem slovarju, 2009
- <http://bos.zrc-sazu.si/c/term/cebelarski/>)

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
Oddelek za zootehniko
Groblje 3, 1230 Domžale

Anton Janša

Biografski in bibliografski mejniki

zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

Rodica, februar 2017

Anton Janša

Biografski in bibliografski mejniki

Avtor in urednik: zasl. prof. dr. Andrej Šalehar

Lektoriranje: avtor prevzema odgovornost za pravilnost jezika

Prevoda izvlečkov: Jasmina Šivic (angl., nem.)

Oblikovanje: avtor

Fotografije: avtor

Financiranje: avtor

Leto izdelave: 2017

Kraj izida: Rodica

Izšlo v samozaložbi

Vrsta publikacije: elektronska publikacija

Spletna lokacija publikacije: http://www.genska-banka.si/fileadmin/uploads/Zgodovinski_viri/2017/ANTON_JANSA_BIOGRAFSKI_IN_BIBLIOGRAFSKI_MEJNIKI_05022017_A_docx.pdf

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Janša A.(0.034.2)
638.1(497.4):929Janša A.(0.034.2)

ŠALEHAR, Andrej

Anton Janša [Elektronski vir] : biografski in bibliografski mejniki / [[avtor], fotografije] Andrej Šalehar ; [prevoda izvlečkov Jasmina Šivic (angl., nem.)]. - El. knjiga. - Rodica : samozal., 2017

Način dostopa (URL): http://www.genska-banka.si/fileadmin/uploads/Zgodovinski_viri/2017/ANTON_JANSA_BIOGRAFSKI_IN_BIBLIOGRAFSKI_MEJNIKI_05022017_A_docx.pdf

ISBN 978-961-283-845-4 (pdf)

1. Šalehar, Andrej
288894720

Posvečeno 70-letnici Biotehniške fakultete, Univerza v Ljubljani

KAZALO

ANTON JANŠA – BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI	7
IZVLEČEK	7
ANTON JANŠA – BIOGRAPHICAL AND BIBLIOGRAPHICAL MILESTONES	7
ABSTRACT	7
ANTON JANŠA – BIOGRAFISCHE UND BIBLIOGRAFISCHE MEILENSTEINE	8
ABSTRACT	8
UVOD	9
ANTON JANŠA - BIOGRAFSKI IN BIBLIOGRAFSKI MEJNIKI	11
17. IN 18. STOL.	11
O ČEBELARSTVU NA KRANJSKEM:.....	11
20. MAJ 1734.....	14
31. MAJ 1752.....	15
1752 – 1766	15
1766.....	15
DECEMBER 1766.....	16
3. MAJ 1769.....	16
KONEC MAJA ALI ZAČETEK JUNIJA 1769	16
AVGUST 1769	17
8. NOVEMBER 1769	17
22. MAREC 1770.....	17
6. APRIL 1770.....	17
7. APRIL 1770.....	17
MAJ 1770.....	18
MAJ - JUNIJ 1770	18
MAJ 1770 - SEPTEMBER 1773.....	18
ZIMA 1770/71	19
14. 8. 1771.	21
1771.....	21
11. 9. 1771	23
14. 9. 1771	23
28. 9. 1771	24
9. 10. 1771	24
1772.....	25
ZIMA 1772/73	26
27. MAREC 1773.....	27
15. MAJ 1773.....	28
21. 8. 1773	29
13. SEPT. 1773	29
1774.....	29
1770 - 1774.....	31
• JANŠA IN ČEBELNI PANJI ZA ČEBELARSKO ŠOLO (KRONOLOŠKI POVZETEK IZ OBJAV):	31
1771	31
1883	31
1925	31
• <i>Perc v svoji knjigi piše:</i>	31
• <i>Weipl (1925):</i>	31
1934	31
1994	32
2013	32

1775.....	32
11. 10. 1775.	35
25. FEBRUAR 1775 IN 6. MAREC 1776.....	35
8. APRIL 1775.....	37
1775 IN POZNEJE.....	38
1781.....	39
1784.....	39
1820.....	39
JANŠA POUČUJE ČEBELARSTVO V AUGARTNU.....	41
VIRI:	43

Anton Janša – biografski in bibliografski mejniki

Izvleček

Cesarica Marija Terezija je leta 1769 v Augartnu ustanovila čebelarstvo šolo in za prvega čebelarskega učitelja je 6. aprila 1770 imenovala Antona Janšo, preprostega kranjskega mladeniča, ki je na Dunaju obiskoval bakrorezno risarsko šolo. Anton Janša je doma na Gorenjskem v Sloveniji, v okolju, kjer je bilo čebelarjenje zelo razvito, napredno in tudi donosno. Janšev čebelarski nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti čebele na pašo, ovrigel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica oprashi s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji. V nemškem jeziku je napisal dve čebelarski knjigi. V delu so zbrani in opisani ter kronološko urejeni vsi pomembnejši do sedaj poznani in na novo najdeni biografski in bibliografski mejniki iz njegovega življenja in dela.

Ključne besede: Anton Janša, Gorenjska, gorenjsko čebelarjenje, paša čebel, praha matice, čebelarska šola v Augartnu, prvi čebelarski učitelj

Anton Janša – Biographical and Bibliographical Milestones

Abstract

Empress Maria Theresa founded the beekeeping school in Augarten in 1769 and on 6 April 1770 appointed Anton Janša the first teacher of apiculture. Anton Janša was a simple young man from Carniola who attended the school for copper engraving and painting in Vienna. Anton Janša came from Upper Carniola in Slovenia, from the environment where beekeeping was very developed, advanced, and also profitable. Janša's beekeeping method was based on the knowledge of Upper Carniolan beekeepers, good knowledge on beekeeping, and Carniolan beekeeping. Janša lectured that the bees must not be killed, he advocated moving hives to bee pastures, he rejected the belief that the drones are water carriers and lectured that a queen bee is inseminated by the drones in mid-air, the fact that the old Upper Carniolan beekeepers were the first in the world to discover. He wrote two books on beekeeping in German language. This work comprises and describes all major biographical and bibliographical milestones from his life and work in chronological order, both newly discovered and the ones that have already been known before.

Keywords: Anton Janša, Upper Carniola, Upper Carniolan beekeeping, bee pasture, mating of queen bees, beekeeping school in Augarten, the first teacher of apiculture

Anton Janša – biografische und bibliografische Meilensteine

Abstract

Im Jahr 1769 gründete Kaiserin Maria Theresia in Augarten eine Bienenzuchtschule und am 6. April 1770 ernannte sie Anton Janša als ersten Bienenzuchtlehrer. Janša war ein einfacher junger Mann, der in Wien eine Schule für Kupferstich und Zeichnen besuchte. Anton Janša kam aus Oberkrain in Slowenien, einem Bereich, wo Bienenzucht sehr entwickelt, fortschrittlich und auch einträglich war. Janšas Lehre von der Bienenzucht basierte auf dem Wissen der Bienenzüchter aus Oberkrain, auf gutem Bienenwissen, und auf Krainer Bienenzucht. Janša unterrichtete, dass die Bienen nicht getötet werden dürfen, dass sie auf die Bienenweide geführt werden müssen, er verwarf die Lehre, dass die Drohnen Wasserträger sind und unterrichtete, dass die Königin schon in der Luft mit Drohnen begattet wird, was den alten Oberkrainer Bienenzüchter als den ersten in der Welt schon bekannt wurde. Er schrieb zwei Bücher über Bienenzucht in deutscher Sprache. In diesem Werk werden alle wichtigeren, bis jetzt bekannten, und neu gefundenen biografischen und bibliografischen Meilensteine aus seinem Leben und Arbeit gesammelt, beschrieben und chronologisch geordnet.

Schlüsselwörter: Anton Janša, Oberkrain, Oberkrainer Bienenzucht, Bienenweide, Begattung der Königin, Bienenzuchtschule in Augarten, erster Bienenzuchtlehrer

UVOD

Cesarica Marija Terezija je leta 1769 v Augartnu ustanovila čebelarško šolo, ki je bila prva kmetijska šola v Avstriji. Za prvega čebelarskega učitelja je 6. aprila 1770 imenovala Antona Janšo, preprostega kranjskega mladeniča, ki je na Dunaju obiskoval bakrorezno risarsko šolo. Anton Janša je doma na Gorenjskem v Sloveniji, v okolju, kjer je bilo čebelarjenje zelo razvito, napredno in tudi donosno. Wiener Realzeitung je leta 1771 zapisal, da je Vojvodina Kranjska že nekaj let v čebelarstvu pred drugimi c. kr. dednimi deželami. Janšev čebelarski nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti čebele na pašo, ovrigel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica oprashi s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji. V nemškem jeziku je napisal dve knjigi: Razprava o rojenju čebel (1771) in Popolni nauk o čebelarstvu (izšla je dve leti po njegovi smrti – leta 1775). Obe knjigi sta bili večkrat ponatisnjeni in prevedeni v druge jezike. Uvrščeni sta med pomembnejše knjige klasičnega svetovnega čebelarskega slovstva. Janšev čebelarski nauk pa je že leta 1774 opisal v knjigi njegov učenec Kratzer, ki jo je izdal pod motom »nov način avstrijskega gojenja čebel«. Na posebej pomemben način je poudarila pomen Janševega čebelarskega nauka cesarica Marija Terezija, ki je ustanovila čebelarske šole še v Dunajskem Novem mestu, na Moravskem in drugod in v zakonu o inštrukcijah za čebelarske mojstre, ki ga je izdala 8. aprila 1775, zaukazala vsem državnim čebelarskim učiteljem, da morajo čebelariti le po Janševih načelih.

Pomen dela Antona Janše močno presega njegovo osnovno dejavnost čebelarstva in uvrščamo ga med znamenite moške slovenskega naroda. Janša je črpal svoje čebelarstvo iz nenapisanih modrostnih knjig slovenskega naroda. Njegovo življenjsko delo je koreninilo v čebelarskih izkušnjah slovenskega kmetstva, ki so se sporočale in izpopolnjevale od roda do roda. To je ocena takratne visoke stopnje čebelarske kulture slovenskega kmeta.

O Antonu Janši so napisana številna dela. V zadnjih letih, ko je zaradi digitalizacije večja dostopnost do literaturnih virov, je priložnost, da izvemo o Antonu Janši še kaj več. Ta namen ima tudi to delo, kjer so zbrani vsi pomembnejši do sedaj poznani in na novo najdeni biografski in bibliografski mejniki iz njegovega življenja in dela. Vse to bo, ko bo raziskava končana, osnova za pisanje nove knjige o Antonu Janši.

Janšev čebelnjak v Breznici – foto Andrej Šalehar

Anton Janša - Biografski in bibliografski mejniki

17. in 18. stol.

O čebelarstvu na Kranjskem:

- **Valvasor (1689)** je v Slavi vojvodine Kranjske čebelarstvu in čebelarjenju na Kranjskem posvetil veliko prostora – (III. knjiga/strani 454 – 457). Uvodoma je poudaril pomen medu kot sladila in zdravila ter vsestransko uporabnost voska. *»Na Kranjskem ji pravijo zhebela in jih imajo tu silno veliko, ker obogatijo tudi marsikaterega poštenega hišnega gospodarja.« Omenja »posebne hišice za čebele, kamor spomladi okoli cvetne nedelje postavijo panje in jim odprejo luknje.«* Poleti čebele rojijo, pogosto roji panj dvakrat, trikrat ali celo kar štirikrat. Prvi in drugi novi panj dasta nove roje. Tako iz enega panja dobijo šest ali celo sedem panjev. To potrjuje, da Valvasor opisuje kranjsko čebelo, ki se odlikuje v rojivosti. Jeseni po sv. Mihaelu (29. september) odvezemajo med. Iz dve- ali triletnih panjev odvezemajo ven med in čebele ter vse skupaj zmečkajo. Pri novih panjih, če so težki, pa prerežejo pokrov, z dimom iz tleče cunje čebele preženejo v zadnji del panja, dvignejo pokrov in izrežejo del medišča, del pa pustijo, da imajo čebele dovolj hrane za zimo. Potem pokrov zaprejo in panje dajo na prostor, kjer ni preostrega mraza. Spomladi pa jih vrnejo v čebelnjak. Podobna ravnanja pri odvezemanju medu so opisana tudi v prvih slovenskih čebelarških knjigah, ki so izšle v 18. in na začetku 19. stoletja. Veliko medu pošiljajo v druge dežele, zlasti v Salzburg. Veliko prodajo tudi voska – v Italijo, še posebej v Benetke. Na Kranjskem je med poceni, veliko pa ga porabijo za kuhanje medicine, ki je priljubljena pijača. V nadaljevanju je opisan postopek za pripravo medicine. Med uporabljajo tudi za velikonočne potice – (VII/472). Trgovanje z medom je omenjeno tudi v odstavku, kjer je opisano težavno preživljanje kmetov na Kranjskem – (XV/609). V Slovenskem čebelarju je Zupan (1934) objavil članek Kako popisuje Valvasor čebelarstvo v l. 1689, kjer so obširneje predstavljeni Valvasorjevi zapisi o takratnem kranjskem čebelarstvu.
- Čebela kot pojem delavnosti, pridnosti, organiziranosti pri slovenskem narodu – simboli (grbi): **Akademija delavnih (1693)** in njeni člani ter **Kranjska kmetijska družba (1767)**:

Grb: Akademija delavnih (1693)
V grbu Akademije so tudi čebele in čebelnjak.

Grb **kranjske kmetijske družbe**

(Naslovnica: Zweyte Sammlung Nutzlicher Unterricht, 1771)

- Zapis v grbu »Omnis in hac certa regio iacit arte salutem« je 294. vrstica iz četrte knjige Čebelarstvo Vergilove pesnitve Georgica in v prostem prevodu pomeni: **»Vse v tej deželi temelji na zanesljivi veščini.«**

Publija Virgilija Marona Georgikon, to je: Poljedelstvo čveterre bukve:
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-KDPSHFU – 12.10.2016>

- V grbu družbe so tudi čebele in čebelnjak, kar na svoj način potrjuje, da je bilo na Kranjskem med kmetijskimi panogami razširjeno in pomembno tudi čebelarstvo.
- **Urbarji, dajatve:** Gruden (1910) v knjigi »Zgodovina slovenskega naroda« na 438. strani piše:

Pri opisovanju slovenskega poljedelstva ne smemo prezreti čebelarstva, ki je bilo že od nekdaj med našim ljudstvom udomačeno. Urbariji nam v tem oziru nudijo zanimive podatke. Žički kartuzijani so dobivali iz županije Laško 19 vrčev medu na leto in v mariborski županiji so znašale letne služnosti medu nad 150 vrčev ali loncev. V ptujski okolici se je nahajala cela vrsta vasi, ki niso služile nič žita, prav malo živine, pač pa toliko medu, da je njegova vrednost daleč presegala vse druge služnosti. Za druge dežele še ni toliko urbarijev objavljenih, da bi mogli zasledovati, kje je bilo čebelarstvo posebno razvito. Vendar že zgornje številke pričajo, da se čebeloreja ni gojila le za zabavo, temveč namenoma, zaradi pridelovanja voska in medu. Med tem ko je dandanes ajda glavna paša za čebele, se ta v srednjem veku skoraj nikjer ne omenja. Najboljši čebelni pašniki so bili takrat z vresjem pokrita gorska pobočja ali nižave. Videti je, da so take pašnike namenoma napravljali ali vsaj neobdelane puščali, da so čebele lahko tamkaj brale med in vosek. Marsikje se namreč poleg njiv, travnikov in gozdov posebej izrecno omenjajo „pašniki za čebele“ (Zeidelweide). Cerkve in samostani, ki so rabili mnogo voska za svoje potrebe, so čebelorejo posebno pospeševali.

- **Gorenjsko čebelarjenje** – praha matice, kranjski panj, poslikava panjskih končnic, paša, medica, medeni kruhek....
- Gorenjski čebelarji so spomladi vozili čebele na pašo na Koroško (»Odgovor« - Glavar, 1768); o tem piše tudi Ernest Fuchs (tipkopisi in poglavje Bienenkrieg (Pechhaker, 2003) – podatek, da je bila **14. 7. 1760. čebelja paša v celovški kotlini prepovedana za čebelarje iz Kranjske in Kanalske doline** (avtor te informacije je Ernest Fuchs – **poiskati dokument v celovškem arhivu**); o prevažanju čebel (predvsem iz gornje Koroške) v celovško kotlino na ajdovo pašo in o nepravilnih (spopadi, čebelna vojna) s tamkajšnjimi kmeti poročajo: Stabej (1953 – 1955 - sestavek: Stari zapisi o čebelah in čebelarstvu), Schlegel (1798), Woltersdorf (1812) in Kotnik (1951).
- Pred letom 1711 – pater Hipolit – **prvo samostojno slovensko besedilo o čebelah** (slovenski prevod iz Orbis Pictus (svet v slikah)): Kunšt med delati – ostalo v rokopisu.

47. Kunšt med delati.

Te čebele royé inu dajó timu royu eno mačico ali kraljiča; taisti roy, kadar on hoče proč zletejti ali pobejgniti, bo nazaj poklican iz žvenkajnom ene medenice ali ponve inu se zapre inu dene v en nov pajn, korbo ali čibelnik; one napravljajo šestovogalaste celice inu napolnio z rožnim žonftam inu delajo medenu satovje, s kateriga ta med ven solzy. Tu suhu satovje na oguju rezvrenu rata k vusku.

Popotnik, 37(1916)6, str. 238

<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-2D8255IK> – 17. 10. 2016

- Jezikovna posodobitev: *Čebele rojijo in vsakemu roju dajo matico (kraljico). Roj, ki je pripravljen, da izleti ali pobegne, se lahko priključ nazaj z udarjanjem po ponvi ali medenini. Vseli se ga v nov panj (koš, čebelnjak). Čebele delajo šest oglate celice in jih polnijo z medom ter delajo medeno satje iz katerega solzi med. Suho satje stopljeno na ognju daje vosek.*

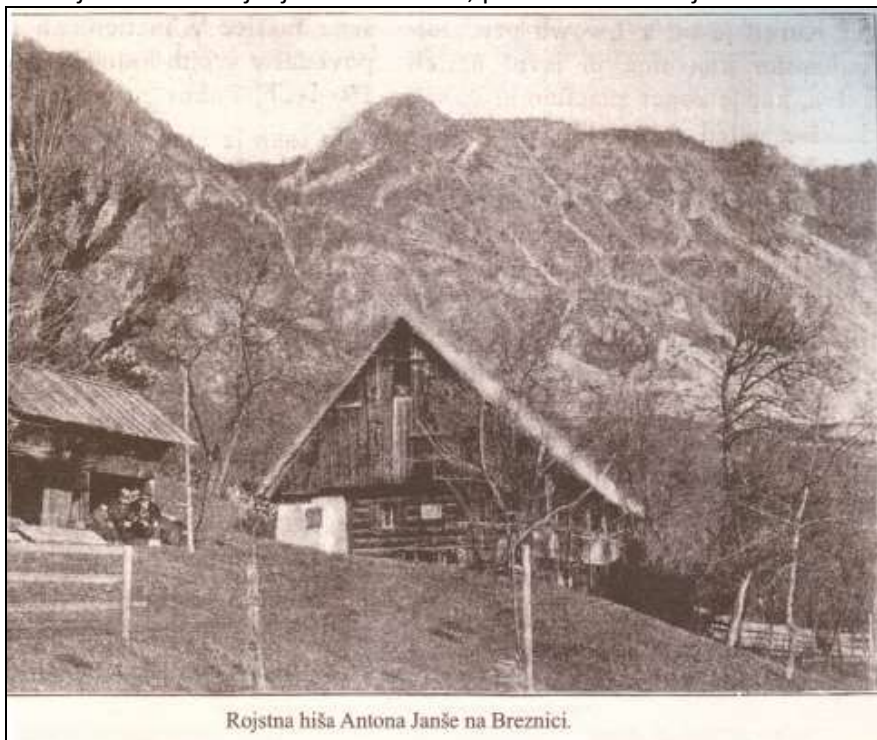
Slika iz knjige Orbis Pictus za »Kunšt med delati«

https://de.wikisource.org/wiki/Orbis_sensualium_pictus/XLVII._Mellificium_%E2%80%93_Der_Honig-Bau – 17. 10. 2016.

- 1757 – 1763 – Iz Kranjske in Štajerske izvozijo skupaj 2024 stotov voska; med in vosek so izvažali preko Salzburga; neznanje je bilo ovira za razvoj čebelarstva.

20. maj 1734

- Rojstvo (sigurno, da je bil na ta dan krščen – zapis v krstni knjigi – Navratil (1883); Breznica 11); pri hiši je bilo čebelarjenje tradicionalno; po domače Kuharjev Tone

Rojstna hiša Antona Janše na Breznici.

Slika iz knjige Čebelar Anton Janša (2003)

- Družina: Oče Matija (1683 – 1752) in mati Lucija (1705 – 1781); devet otrok: Neža (1729), Polona (1732), Anton (1734), Uršula (1734), Janez (1738), Jakob (1741), Marija (1744), Valentin (1747) in Lovrenc (1749) – vsi podatki iz objave: Rozman (1973)

31. maj 1752

- Umre oče Matija; skrb nad čebelami prevzame najstarejši sin Anton

1752 – 1766

- Za mlada leta Antona Janše je nekaj avtentičnih poročil: bavil se je s čebelarstvom (glej predgovor v njegovi prvi knjigi – 1771), slikarstvom, opravljal tlako, ... - zapis Pösla – Janšev učenec (1784) o pripovedovanju Antona Janše o lovilni vreči za roje; **nepotrjeno - ali je bil Janša v letih 1765 – 1766 na Koroškem (?); vloga Koroške kmetijske družbe,..... (objave v knjigah (Ehrenfels, 1829, Heinrich, 1832, 1853; Erker, 2003...) in tipkopisi Ernest Fuchs (?) ter podatki iz spleta - poiskati dokumente v celovškem arhivu);**
- **Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem?** Objava (Šalehar in sod., 2015):
Mnenja in trditve, da je bil Anton Janša od leta 1765 do odhoda na Dunaj v letu 1766 na Koroškem, da je bil član koroške kmetijske družbe in podobno, so novost v poznavanju življenja in dela prvega c. k. čebelarskega učitelja na Dunaju. Prva objava s to trditvijo je v knjigi Ehrenfelsa iz leta 1829 in druga v knjigi Heinricha iz leta 1832. Objavi se ponovita v drugih delih. Objave sporočajo, da je Anton Janša Korošec, da je na Dunaj prenesel koroški način čebelarjenja, da izhaja iz Koroške kmetijske družbe, ki ga je tudi priporočila na Dunaju, da ga je na Dunaj poklicala cesarica Marija Terezija in podobno. Med slovenskimi avtorji sta na nekatere od teh zapisov opozorila Perc (1925a,b) in Stabej (1955). Janša v svojih knjigah piše in poudarja svoje gorenjsko poreklo, gorenjski način čebelarjenja in gorenjski leseni panj ter nikjer ne omenja svojega bivanja in delovanja na Koroškem. Za potrditev teh zapisov in objav o Antonu Janši na Koroškem je treba poiskati arhivske listine v celovškem deželnem arhivu, s katerimi bo teza potrjena oz. ovržena.
- Ni znano, kdo je Antona Janšo in njegova brata obvestil in napotil v bakrorezno risarsko šolo na Dunaj (1766) (?)

1766

- Anton Janša in njegov brat Lorenz prideta konec leta 1766 na Dunaj;
- Anton s seboj pripelje 16 panjev čebel – Perc (1925, str. 8); Weipl (1925, str. 5); Ruttner – (2003, str. 72)
- Iz članka: Čebele iz Kranjske na prvi čebelarski šoli na Dunaju? (Slovenski čebelar, 2017)
Več podatkov, s katerimi bi še dodatno potrdili, da je Janša pripeljal čebelne panje in čebele iz rodne Breznice, nismo odkrili. Dodajmo še sporočilo Navratila (1883)*, ki je pri pregledu dunajskih arhivov ugotovil, da je bil Janša sprejet za čebelarja pri gospodarski družbi na Dunaju 3. maja 1769 in da je pričel čebelariti v Meidlingu v drugi polovici leta 1769 potem, ko mu je cesarica Marija Terezija dovolila, da lahko poleg študija na risarski šoli opravlja tudi delo čebelarja. Janša je jeseni odpeljal čebele na ajdovo pašo na Moravsko polje. Tako poroča tudi Okorn (1940). Nikjer žal ne piše kje je dobil čebele, lahko pa iz tega sklepamo, da je Janša tudi na Dunaju ohranjal povezavo s čebelami in čebelarstvom. Posredno to potrjuje zapis v Anzeigen (1771), ko je zapisano, da je za poučevanje čebelarjenja na čebelarski šoli v Augartnu na Dunaju Janša že v prvem letu (1770) sam nabavil čebelne panje s čebelami. Janša naj bi po predstavljenih zapisih v prvem poglavju pripeljal s seboj na Dunaj v kranjskih panjih kranjske čebele, ki so s svojo znano rojivostjo omogočale hitro povečevanje števila čebelnih panjev v šolskem čebelnjaku, kakor poročajo številni avtorji. Čebelni panji in čebele so bile Janševa last.
- Po do sedaj znanih podatkih lahko z zelo veliko verjetnostjo zaključujemo, da so imeli v čebelnjaku na prvi čebelarski šoli v Augartnu na Dunaju v kranjskih panjih čebele iz Kranjske.

Tu so jih spoznavali številni Janševi učenci in od tu so se čebele lahko tudi širile po drugih deželah Avstrije in Ogrske.

December 1766

- Zapis iz decembra 1766 v sprejemnih zapisnikih dunajske bakrorezne risarske šole – Antony JÄnisch – Näbrisence in Crein – zeichner (zapisan tudi brat Lorenz) – Navratil 1883:

Na drugem listu pod decembrom mesecem l. 1766 napisano je zapored z nemškim pismom:

Lorenz JÄnisch^a — Näbrisence — zeichner
in Crein,
Antony JÄnisch^b — Näbrisence — zeichner;

September 1767: vpisan še drugi brat Valentin Janisch.

Pred 3. majem 1769

- Janša se je javil za čebelarja pri spodnjeavstrijski ekonomski družbi; njegova ponudba je bila sprejeta; **Janša je nastopil brez tolmača, kar dokazuje, da je znal nemško – Navratil (1883, 1886)**
- **Iz rokopisa: Navrati Ivan. Anton Janša. Rokopis v ARS, 1886, str. 3:**

Dokazano je s tem prevažnim uradnim poročilom, da se je bil Anton Janša na Dunaju res dobro naučil nemščine, medno je se počel ondi učiti čebelarstva, kajti razgovarjal se je z omenjenim savna, teljem, Avstrijcem, mahom prvič som – brez kakerega tolmača.

- Spomenica kneza Starhenberga (pokrovitelj spodnje avstrijske ekonomske družbe) cesarici s prošnjo, da dodeli čebelarju Janši primerno plačo – **Navratil (1883, 1886), Mihelič (1934)**

3. maj 1769

- Janša je na seji odbora sprejet za čebelarja pri spodnjeavstrijski ekonomski družbi (dodatni argumenti za tak sklep: **poznavanje naprednega kranjskega čebelarstva** (Schirachovo mnenje: *Tujci*, ki imajo od svojih čebel tako veliko koristi, morajo postati naši učitelji;* »Odgovor« Petra Pavla Glavarja iz leta 1768 - glej Mihelič (1934) in Gregori (2010),); z zapisnikom in sklepom odbora je bila seznanjena tudi cesarica Marija Terezija.
- Iz Schirachove knjige (1770, str. 116 - 117):

Ausländer, die solche beträchtliche Summen aus ihren Wienern lösen, müssen unsere Lehrmeister werden.

Konec maja ali začetek junija 1769

- Janša postane čebelar pri spodnje avstrijski ekonomski družbi z dovoljenjem cesarice Marije Terezije: «...da sme poleg slikarstva opravljati tudi službo čebelarja pri družbi.» (Mihelič,

1934) – kje je dobil čebele? – glej članek v Slovenskem čebelarju, 2017: Čebele iz Kranjske na prvi čebelarški šoli na Dunaju?

Avgust 1769

- Janša odpelje čebele na Moravsko polje v ajdovo pašo; uspešna bera medu!

8. november 1769

- Zapisnik avstrijske ekonomske družbe, kjer je zapisano, da je cesarica dovolila, da dobiva Janša za čebelarjenje 360 gold. letno.

Ob koncu leta 1769

- Janša želi opustiti delo čebelarja pri spodnje avstrijski ekonomski družbi, da bi lahko odpotoval na odobreno študijsko potovanje v Italijo – slikarstvo.

22. marec 1770

- Janša je poklican na sejo odbora spodnje avstrijske ekonomske družbe, kjer naj bi se odločil med slikarstvom in čebelarstvom; imel je tudi pomisleke glede svojih dohodkov – prej je zaslužil okoli 800 gold. letno; družba je ponovno zaprosila cesarico, da uredi Janši plačo.

6. april 1770

- Cesarica lastnoročno podpiše pismo, kjer je določeno, da se izkušenemu kranjskemu čebelarju Janši odobri letna plača 600 gold., prosto stanovanje in kurjavo pod pogojem, da se omeji samo na širjenje čebelarskega pouka, da bo vse, ki bodo k njemu napoteni, popolnoma in brez pridržka poučil in da bo z istim smotrom (poučevanje) potoval tudi v ostale dedne dežele.
- **Janša postane 6. 4. 1770 c. kr. učitelj čebelarstva.**
- Prevod: Mihelič 1934, str. 76:

>V čebelarjenju posebno izkušenemu kranjskemu slikarju Janši sem namesto 30 gold., ki jih je doslej užival iz blagajne gradbenega urada (Bau-Amts Cassa), dalje prostega stanovanja in kurjave, odobrila sploh letnih šest sto goldinarjev plače pod pogojem, da se omeji samo na širjenje čebelarskega pouka, da bo vse tiste, ki jih bo k njemu napotil Komercialni svet ali tudi Kmetijska družba, popolnoma in brez pridržka poučil in da bo z istim smotrom tudi potoval v ostale dedne dežele. Vsekakor pa omejujem odobritev te plače izrečno s pogojem, da bo dano obljubo izpolnjeval osebno in z vestnim poučevanjem drugih oseb in da se bo o tem semtertje izkazal s potrdilom Komercialnega sveta.

V smislu tega mojega odloka se naj o tem obvesti tukajšnja Kmetijska družba, obenem pa naj se sporoči vse potrebno tudi Zbornici glede nakazila plače.<

Maria Teresia, l. r.

7. april 1770

- **Dvorni sklep z dne 7. aprila 1770 o imenovanju Antona Janše za c. kr. učitelja čebelarstva.** – dokumenta s tem sklepom še nismo našli in ga povzemamo po Miheliču (1934, str. 76)

Maj 1770

- **Pričetek pouka na c. kr. čebelarški šoli v Augartenu na Dunaju:** teoretičen pouk vsak dan od 6 – 7 ure popoldne; čez dan je bil Janša vsakomur na razpolago za vprašanja, nasvete, praktične predstavitve,; konec julija oz. začetkom avgusta se je šola skupaj s čebelami vsako leto preselila na Moravsko polje na ajdovo pašo (prevoza čebel na pašo do Janše v spodnjeavstrijskem čebelarjenju niso poznali - imenovali so ga **kranjski ali Janšev način**).

Maj - junij 1770

- Janša še ni bil zadovoljen, ker mu ni bila zagotovljena dosmrtna plača; spodnje avstrijska ekonomska družba ponovno zaprosi cesarico, da mu to dodeli.

8. junij 1770

- Cesarica ga 8. junija 1770 ponovno imenuje za čebelarškega učitelja in odredi, da mu je **letna plača 600 gold. odmerjena »na vse žive dni«**; dovoljeno mu je, da se ob prostem času, ukvarja tudi s slikarstvom.
- Mihelič 1934, str. 78:

Družba se je zato morala še enkrat obrniti do cesarice, ki je 8. junija 1770. l. znova imenovala Antona Janšo za čebelarškega učitelja »z dodatkom, da je letna plača (600 gold.) odmerjena »na vse žive dni«, t. j., »da jo bode Anton Janša, prvi čebelarški učitelj dunajski, užival tudi po tem, kedar ga vlada ne bi več potrebovala za čebelarški pouk.«³³ Poleg tega se mu je dovolilo, da se sme ob prostem času ukvarjati tudi s slikanjem.

Maj 1770 - september 1773

- Janša uči v čebelarški šoli v Augartenu na Dunaju in je tudi potovalni učitelj za čebelarstvo.

Janša uči v Augartnu
Relief na spominski plošči v Augartnu (1934)

- Janšev čebelarški nauk je temeljil na znanju gorenjskih čebelarjev, na dobrem poznavanju čebel in na kranjskem čebelarjenju. Janša je učil, da se čebele ne sme moriti, učil je voziti

čebele na pašo, ovrigel je nauk, da so troti vodonosci in učil, da se matica oprši s troti v zraku, kar so poznali kot prvi na svetu že stari gorenjski čebelarji.

- Med Janševimi učenci so bili: Mihelič (1934) navaja naslednje: Johann Avguštin Kratzer, J. M. Müller, Tomaž Wlidmann, Georg Rohrmoser, Martin Kuralt in Franz Joseph Pösel; med učenci sta bila tudi Janšev naslednik Joseph Münzberg in Johann Riem.

Zima 1770/71

- Janša piše svojo prvo knjigo; verjetno sta jo pred tiskom jezikovno in stilistično pregledala z Blažem Kumerdejem.

4. marec 1771

- **Realzeitung der Wissenschaften und Künste** objavi članek o kranjskem čebelarstvu, o čebelarski šoli v Augartnu in učitelju Antonu Janši. Med drugim je zapisano (prevod Mihelič, 1934):

Prevod (Mihelič, 1934):

»Čebelarstvo je ena izmed glavnih panog deželnega gospodarstva; dokler se kupujeta in iz tujih dežel uvažata vosek in med, ne bo nihče dvomil o vrednosti le-teh proizvodov. Kljub temu pa pridnost podeželskega ljudstva še ni dovolj poživljena; kmetovalcu je čebela dar narave, mnenja je, da ji je narava le zategadelj vcepila tolikšno marljivost, da bi njemu prihranila trud. Odtod izhaja, da ne skrbi za pašo in krmljenje čebel; ker pa je poleg tega tudi neveden, je njegovo sodelovanje pri tem čebelam večkrat nevarno. Vojvodina Kranjska je že nekaj let v čebelarstvu pred drugimi c. kr. dednimi deželami. Zato so iz te dežele poklicali spretnega čebelarja gospoda Janšo, ki je tudi v drugih umetnostih pokazal svoj talent, in mu iz razloga deželnoknežjega skrbstva poverili pouk na neki javni šoli. Ta se je začela prešlo poletje v c. kr. Augartenu in se bo prihodnje poletje nadaljevala. Za to primeren čas nastopi proti koncu meseca aprila, do polovice meseca septembra pa upa gospod Janša, da bo vsakemu ljubitelju, ki ima nekaj zmožnosti in znanja o navadnem čebelarstvu, v toliko pojasnil svoj neizrečeno hasnoviti način (čebelarjenja), kolikor je treba, da ga bo lahko uvedel pri sebi in pri drugih. Vse dni v tednu je od 6—7 ure zvečer določena ura za javno poučevanje; izven te ure pa gre lahko vsakdo kadarkoli čez dan h gospodu Janši po nasvet. Pouk je brezplačen; tistim torej, ki hočejo poslati učence iz drugih krajev, bo skrbeti le za njih vzdrževanje. Svetovati pa je tem, da izbero za to zmožne, čitanja in pisanja vešče ljudi, predvsem pa take, ki že znajo ravnati s čebelami.

Gospod Janša nam obeta, da bo v kratkem izdal tiskano navodilo o čebelarstvu po svojih načelih in izkušnjah, ki ga željno pričakujemo.«

Mihelič, 1934, str. 97-98.

Nachricht. 10 zvezek. 4 marec 1771, str. 145 – 146 . K.K. Allerg. Privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste.

http://books.google.si/books?id=tOpGAAAAcAAJ&pg=PA635&dq=wien+realzeitung+1771&hl=sl&sa=X&ei=bD3OUqSAlqnxygPG64CgAg&redir_esc=y#v=onepage&q=bienen&f=false – 09. 1. 2014

14. 8. 1771.

KRATEK POVZETEK:

IV.

Von der Landwirtschaft (O kmetijstvu)

Bienenzucht (Čebelarstvo)

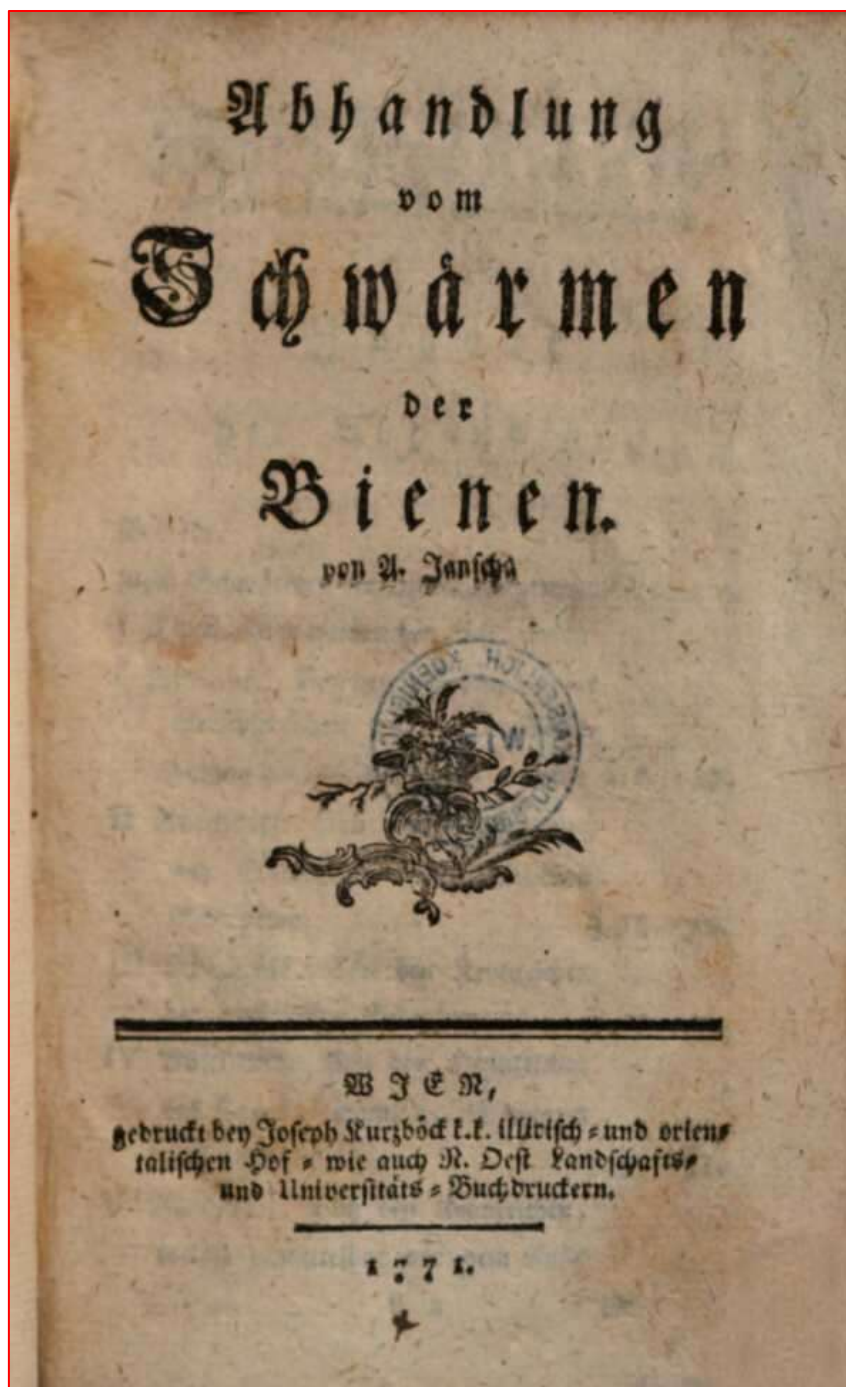
ANZEIGEN..... 1(1771)7, (str. 54 – 56)

.....

- Njeno veličanstvo je že pred nekaj (?) leti za napredek čebelarstva ne samo za začetnike gojenja čebel, ampak tudi za tiste, ki so že imeli s tem izkušnje, imenovala 7. aprila gospoda Antona Janšo, dobrega poznavalca in izkušenega v čebelarstvu, podložnika iz Kranjske, za čebelarskega mojstra in mu odredila vseživljenjsko letno plačo 600 guldnov, da bi javno razlagal svoje čebelarsko znanje tudi po dednih deželah.
- Svoj pouk je pričel preteklo leto v Augartnu in za učne namene, da bi poslušalcem pokazal praktična rokovanja pri čebelarjenju, je sam nabavil 16 panjev.
- Prednost njegovih metod se lahko presoja tudi s tem, da je iz svojih 16 panjev dobil 66 panjev in s pašo čebel, s prevozi na različne kraje, je pridelal 9 stotov medu ne da bi pomoril čebele v enem samem panju.
- Ob dobrem prezimovanju je obvaroval vseh 66 panjev, spomladi so bili vsi čili in zdravi in do 8. julija je njihovo število naraslo na 180 panjev.
- Med tem časom so številni ljubitelji pridobili pri njegovem pouku toliko znanja, da so bili sposobni gojiti čebele ne le za sebe ampak tudi o tem poučevati tudi druge. Visoka gospoda iz Madžarske, Češke in Avstrije je bila spodbujena s to veliko slavo, da so na svoje stroške k pouku pošiljali svoje ljudi, da bi pri Janši dobili inštrukcije in znanja, ki bi jih prenesli na podložnike in čebelarjenje bi se splošno razširilo.
- **Njegova Razprava o rojenju čebel bo kmalu prišla iz tiska.**
http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22BIENEN%22+%22JANTSCHA%22 – 1. 7. 2016

1771

- Izide Janševa prva knjiga - učbenik: **Abhandlung von Schwärmen der Bienen von Anton Janscha k. k. Bienenlehrer (Razprava o rojenju čebel od Antona Janše c. kr. učitelja čebelarstva):** http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ181295509 – 6. 2. 2017

Naslovnica

- ponatisi: 1774 (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GQIOTNUU> – 26. 3. 2014); 1775; 1925,
- prevedena v poljski, madžarski in češki jezik; v angleški jezik 1951 (Fraser . critical survey – prevod v slovenski jezik 2008 – Šimec Jože)
- slovenski prevod 1776 (Peter Pavel Glavar z dopolnitvami; knjiga ni izšla – rokopis v Arhivu Republike Slovenije); Pogovor o čebelnih rojih je objavljen v zborniku Ob 200.letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu (1976)
- Virtualni vpogled v Glavarjev rokopis Pogovor od Zhebelnih rojou je na spletnem naslovu: <http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/28822> - 26. 3. 2014.

- Virtualni vpogled v tiskano izdajo knjige: Pogovor o čebelnih rojih (iz knjige: Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976) je na spletnem naslovu: <http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/28706> - 26. 3. 2014
- Virtualni vpogled v Glavarjev originalni tekst skupaj z rokopisom: Pogovor od Zhebelnih rojou je na spletnem naslovu: <http://nl.ijs.si/imp/wikivir/dl/WIKI00527-1776.html> - 26. 3. 2014
- v slovenskem jeziku je izdana leta 1906 (prevod Bukovec).

11. 9. 1771

KRATEK POVZETEK

III.

Von der Landwirtschaft (O kmetijstvu)

ANZEIGEN..... 1(1771)11, (str. 85 – 86)

Že v sedmi številki in njenem četrtem članku smo bralcem napovedali, da bo čebelarski mojster gospod Anton Janša napisal knjižico o čebelnih rojih in jo oddal v tisk. Sedaj je natisnjena in ima naslov Abhandlung von Schwärmen der Bienen (Razprava o rojenju čebel) 1771 in brez predgovora in registra obsega 126 strani. Kdaj točno je izšla prva Janševa knjiga nismo ugotovili, sodeč po objavah je to bilo med 14. avgustom in 11. septembrom 1771. V nadaljevanju bomo predstavili vsebino te Razprave, da tako omogočimo presojo tega dela:

- Uvodoma so opisane različne vrste panjev ali košev, predvsem tiste, ki jim daje prednost čebelarski mojster.
- V nadaljevanju predstavlja vsebino (glej članek v Realzeitung 14. 9. 1771)...
- V Predgovoru Janša sporoča, da bo napisal na osnovi svojih izkušenj obsežnejšo knjigo o čebelarjenju. Želimo, da bo to svojo obljubo izpolnil.
- http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22BIENEN%22+%22JANTSCHA%22 – 1. 7. 2016.

14. 9. 1771

- Realzeitung v 38 številki dne 14. Septembra 1771 objavi na 609 – 610 strani članek o Janševi prvi knjigi Abhandlung von Schwärmen der Bienen.

Abhandlung vom Schwärmen der Bienen.
Von Anton Jantscha. Wien, 1771. 800
126. S. Bey Kurzbdct gedruckt.

Avstrijska literatura

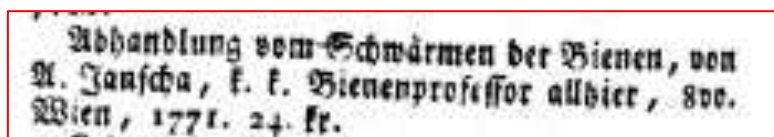
Razprava o rojenju čebel. Anton Janša, Dunaj, 1771

- Čebelarstvo je zaradi svoje velike koristi, ki jo imamo od dveh čebeljih pridelkov, medu in voska, od starih časov do danes med najboljšimi panogami kmetijstva in o njem je veliko napisanega, kar najdemo v delih Aristotela, Plinija, Varroja, Teofrastusa, Virgilija in drugih ter iz poznanih del gornjelužiške čebelarke družbe, ki so jih napisali Hamels, Gimma, Schirach, Scopoli in drugi. Kljub temu pa ostaja dobremu opazovalcu gojenja čebel še vedno na razpolago veliko nezapisanega. Prav zaradi tega vzroka je gospod Janša v novem delu Razprava o rojenju čebel vse kar je iz dolgoletnih in dobro utemeljenih izkušnjah našel kot zanesljivo in sigurno ter je za večji sprejem te kmetijske panoge s tem tiskom to sedaj javno dostopno. Na splošno lahko knjigo delimo v dva dela, v prvem so opisani naravni in v drugem narejeni roji. Na samem začetku piše gospod Janša na splošno o čebelnih rojih. V prvem delu pri naravnih rojih v prvem poglavju opisuje zakaj čebele rojijo, kakšni so roji in kako jih pospešujemo, v drugem kakšni so naravni roji, v tretjem o znamenjih rojev, v četrtem o znamenjih na dan rojenja, v petem o znamenjih, ki jih je opaziti prav pred rojenjem, v šestem, kaj opazujemo med rojenjem, v sedmem o ogrebanju rojev in osmem o opraviilih po rojenju. V drugem delu pri narejenih rojih v prvem poglavju piše o koristi in škodi narejenih rojev, v drugem, kaj je treba pri narejenih rojih posebno paziti in v tretjem o narejanju rojev. Gospod Janša velja od nekdaj za razumnega čebelarja. Prav zaradi tega njegovega dobrega vpogleda in izkušnje na tem področju je bil od njenega veličanstva imenovan za čebelarkega mojstra in učitelja čebelarstva. Verjamemo, da bo ta Razprava o čebelnih rojih vsem kmetovalcem in čebelarjem koristen pripomoček za to področje in ob obojestranski vztrajnosti za razširjenje uspešnega čebelarjenja.

https://books.google.si/books?id=tOpGAAAcAAJ&pg=PA609&dq=abhandlung+bienen+jantscha+realzeitung+1771&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=abhandlung%20bienen%20jantscha%20realzeitung%201771&f=false 1. 7. 2016

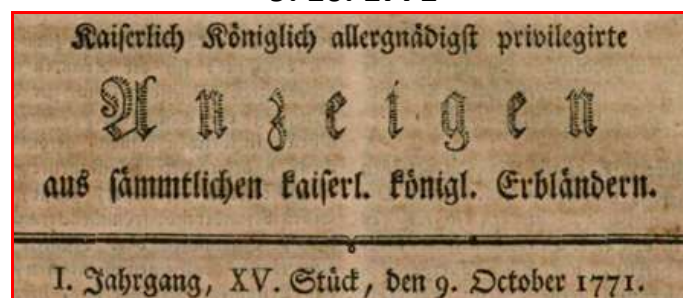
28. 9. 1771

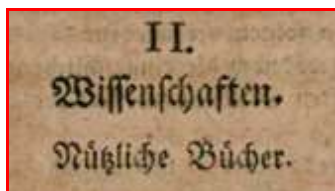
- Prvi oglas o prodaji prve Janševe knjige v Wiener Zeitung, 28. 9. 1771, str. 14

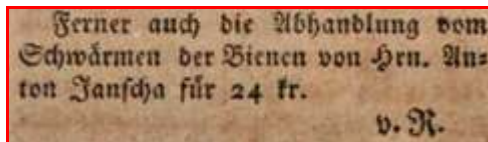
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17710928&seite=14&zoom=33&query=%22jantscha%22&provider=ENP&ref=anno-search> – 20. 6. 2016

9. 10. 1771

- Str. 115 - 116

- http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ203439703&ref=primo-search&provider=ABO&query=%22bienen%22+%22jantscha%22 – 1.7.2016

1772

PREVOD

(KRATEK POVZETEK)

Wien 1771

(Prager gelehrte Nachrichten – 7. 1. 1772, str. 234 – 236)

- Ta čebelarska knjiga ima dva glavna dela, prvi ima osem in drugi tri razdelke. V prvem so opisani naravni in v drugem umetni (narejeni) roji. V uvodu, ko piše splošno o rojih, je g. Janša opisal gorenjski čebelni panj, ki ga postavlja pred vse druge, ker mu je najbolj pripraven za rokovanje in so v tukajšnjih deželah najcenejši za izdelavo. Enak opis panja, ki ga uporabljajo v vojvodini Kranjski, je objavil Scopoli v svoji Razpravi o čebelah. V prvem glavnem delu v prvem razdelku poučuje o pospeševanju oz. oviranju naravnih rojev s pomočjo sredstev, ki jih navajajo tudi Schirach in francoski čebelarski mojstri. (O opisu vsebine drugih razdelkov glej Realzeitung 14. 9. 1771)
- **Dodatno v osmem razdelku opisuje opráševanje matic s troti kot neizpodbitno resnico, kar je v nasprotju z najnovejšimi opazovanji gornjelužiške čebelarske družbe.**
- Spitzner (1795) je napisal obširno monografijo »Kritische Geschichte der Meinungen von dem Geschlechte der Bienen..«, v kateri je predstavil različna objavljena mnenja o parjenju in oploditvi matic. V šestem poglavju »Begattung mit der Drohnen in der freyen Luft auf ihre ganze Lebenszeit (prevod: Parjenje s troti v zraku za njeno celo življenje)« (skupaj 82 strani) v prvem podpoglavju piše, da je avtor tega odkritja Janša. Sledi Janšev opis parjenja (glej izpisa iz Janševih knjig – 1771 in 1775). Sledi podpoglavje »Allgemeine Anmerkung über diese Begattungsart (Prevod: splošna pripomba k temu načinu parjenja)«.
- Rihar Jože je v članku »Pomembna odkritja Slovencev na področju čebelarstva« (glej Slovenski čebelar, 100(1998)12, str. 359-362) kritično presodil zapise o prahi matic. Opozarja, da to ni Janševo odkritje, kot so pisali številni avtorji, ker so napredni slovenski čebelarji to poznali že v 18. stoletju. Izvirno pa je Janševo opazovanje, da se matica opráši z več troti in ne samo z enim kot so trdili številni drugi, med njimi tudi Peter Pavel Glavar (1768).
- Zadnji del: Ne brez vzroka se je Janša najprej posvetil rojem, ker je uspešnost čebelarjenja od uspešnega razmnoževanja teh plemenitih insektov. Avtor je že v mladosti opazoval in

raziskoval ureditev, delo, red in skrivnosti teh živali. Upamo, da se bo potrudil pri fizičnih opazovanjih za realizacijo odličnih načrtov gornjelužiške čebelarске družbe za ohranjanje čebelarstva v avstrijskih deželah.

<http://data.onb.ac.at/ABO/%2BZ182938106?query=%22prager%22+%22gelehrte%22+%22nachrichten%22&provider=ABO&ref=primo-search> – 18. 7. 2016

Zima 1772/73

- Janša piše svojo drugo knjigo **Vollständige Lehre von der Bienenzucht** (Popolen nauk o čebelarstvu), ki jo želi izdati leta 1773.

1773

- **Janšev načrt in predlog za čebelarско družbo; predlog ni sprejet.**
- Mihelič (1934) opisuje, da je Janševa čebelarška šola slovela tudi izven avstrijske dežele, žal pa njen vpliv ni segel na deželo do kmeta, kateremu je bila v prvi vrsti namenjena. Kmet ni imel denarja, da bi za dalj časa pokrival stroške svojega bivanja na Dunaju in se tako ni mogel udeleževati Janševega pouka. Po drugi strani pa je gospoda v napredku čebelarstva iskala svoje lastne koristi, prilaščala si je monopol nad trgovino, zahtevala je desetino od pridelka in desetino od panjev. V veljavi ni bilo nobenega čebelarškega prava. Janša je konec leta 1772, da bi čebelarstvo osvobodil številnih dajatev in ovir, izdelal, verjetno s pomočjo nepoznanega pomočnika, »Načrt čebelarške družbe, ki bi se lahko osnovala v avstrijskih deželah«. V načrtu (celoten prevod objavlja Mihelič, 1934) predstavlja ureditev čebelarške družbe, kjer je med drugim zapisal: »... In ker je vse odvisno od čebelarškega znanja, se bo ob tej priliki (na shodu, op. pis.) vsakomur naznanilo, kje in kako se more najbolje naučiti nauka o čebelarstvu ...«. Člani so bili razdeljeni v tri razrede: Častni razred (neposredno ne sodeluje pri čebelarjenju, ampak ga pospešuje z nasveti in podpiranjem), fizikalni razred (svetovalna pomoč čebelarjem s pojasnjevanjem pojmov, kakor so narava čebel, med, vosek, itd.) in delavni razred (neposredni čebelarji). Janša je načrt za čebelarško družbo na začetku leta 1773 prek dvornih uslužbencev (verjetno prek Raaba) posredoval Mariji Tereziji in predlagal njeno ustanovitev. Predlog neposredno ni bil sprejet. Posredno pa so Janševa opozorila na ovire pri razvoju čebelarstva dosegla svoj namen. Ustanovljene so bile nove čebelarške šole in izdan je bil čebelarški patent (Bienenzuchtverbreitung ..., 1775).
- **V dunajski okolici čebelarijo po Janševem načinu - nauku: čebele se ne smejo moriti, voziti jih je treba na pašo, troti niso vodonosci, matico troti oplodijo v zraku,**
- Riem (1776) poroča: Neznani Janšev učenec je opisal **Janšev čebelarški nauk leta 1773 v knjigi »Anleitung in der Bienenzucht für Ungarn** (prevod: Navodilo za čebelarjenje na Madžarskem)«

Marec 1773

- Janša zaprosi vlado za pomočnika; prošnja je bila odobrena po njegovi smrti: **po Janševi smrti je bil imenovan za c. k. učitelja čebelarstva njegov učenec: Josip Münzberg;**

27. marec 1773

- Realzeitung v članku Anzeige sporoča, da je Janša v knjigi Razprava o rojenju čebel v 63. poglavju **opisal praho matice v zraku**. Drugi avtorji so opisovali, da troji oplodijo matico tudi v panju. Razpisali so nagrado 20 dukatov tistemu, ki bi to nedvoumno dokazal.
- **63. poglavje** - Prevod. Avgust Bukovec, 1906, str. 50 – 51

§ 63.

Ker ravno govorimo o matičini prahi, naj še navedemo čas prašenja in znamenja, po katerih smemo sklepati, da se je matica izprašila. Kedaj izleti matica na praho, je odvisno od vremena in paše. Če je vreme lepo, paša pa tako dobra, da je roj mogel postaviti par satov, tedaj izleti matica na praho že tretji ali četrti dan po rojstvu. Ob slabi paši ali o slabem vremenu pa odlašajo s prašenjem 14 ali še več dni.

To velja tudi za starca, ko je odrojil.

Lepega dne, med deveto dopoldne in tretjo ali četrto uro popoldne pride matica v številnem spremstvu čebel in trotov iz panja. Na bradi se nekaj časa obrača na vse strani, da si zapomni panj, da ga more najti, ko se vrne s prahe; nato se dvigne v zrak. Nekaj časa poletava v krogih pred panjem, ga ogleduje in se dviga polagoma vedno više. Ko se vrne s prahe, se ne odpravi takoj v panj, ampak poletava še nekaj časa pred njim. Pri tej priliki treba paziti na sledeča znamenja, po katerih spoznamo, da se je matica izprašila. Če je zadek matice odprt tam, kjer imajo čebele želo, ali pa če visi od zadka nekaj belega, podobnega tanki nitki, da se

vidi, kakor da bi bil zadek pokvarjen ali raztrgan, tedaj se je matica gotovo izprašila. V 5 ali 6 dneh bo pričela jajčeca leči. Če se pri prvem obletu ne izpraši, mora vnovič na praho, in sicer še tisti dan ali pa takoj naslednji. Včasih izleti celo po večkrat, dokler se ne izpraši.

Kdor ni opazoval matice, ko se je vračala s prahe, spozna lahko tudi po čebelah, če se je matica izprašila. Čebele namreč 1. izletavajo in naletavajo naravnost in nanašajo močno obnožje, ki ga potrebujejo za pitanje zalege. Že samo iz tega lahko sklepamo, da se je matica izprašila. 2. Po prahi prično odganjati trote, ker so postali nepotrebni; grizejo jih in gonijo raz satje v kak kot panja, da ne morejo do medu. 3. Postanejo še srboritejše kot so bile preje, ker jih razburja skrb za varnost matice, ki stavi jajčeca. 4. Sede tesno skupaj, da ogrevajo mladi zarod. 5. Zadelavajo špranje in razpoke panja, da zavarujejo zalego pred prepilhom in drugimi sovražniki. 6. Najzanesljivejše pa spoznamo panj z izprašeno matico po jajčecih, ki se nahajajo v celicah. Opazimo jih, če pogledamo v satje od strani.

Po prahi matica ne izleti več iz panja, dokler zopet ne izroji.

15. maj 1773

- Realzeitung v članku Preisfrage für die Bienenzucht ponovno spodbuja, da je razpisana nagrada 20 dukatov za tistega, ki bo do konca avgusta predstavil metodo s katero se iz čebelje zalege vedno vzgoji tako popolno in trajno matico kot je naravna in brez prisile vzgojena matica. Za vprašanja o tem se lahko obrne na g. Janšo.

21. 8. 1773

- Realzeitung in Wienerisches Diarium 21. 8. 1773 so objavili:

Drittens, auch zur Verbreitung einer den Ländern so gedehlichen Bienenpflege, allen denen Landwirthen in Niederösterreich, welche mit Ende Aprils 1774. fünfzehn Bienensböcke, nach der vortreflichen und durchaus bewährt befundenen Pflanzart des Kaiserl. königl. aufgestellten Bienenlehrers, Janſcha, b. psammen wohl verpflegt, ausgewintert, und nutztragend werden aufweisen können, einem jeden von ihnen zweien Kaiserliche Dukaten zum Geschenke abzugeben allerhöchste festgesetzt worden.

- Povzetek: Za razširitev gojenja čebel, bo vsem kmetom v spodnji Avstriji, ki bodo imeli konec aprila 1774 vsaj petnajst čebeljih panjev in bodo gojili čebele po odličnem postopku čebelarkega učitelja Janše, izplačana nagrada dva cesarska dukata.

13. sept. 1773

- Janša na Dunaju umre za vročinsko boleznijo; o Janševi zapuščini piše Navratil (1883); najden je tudi rokopis njegove druge knjige, ki pa ni zapisan v zapuščinskem zapisniku; uredil in pripravil za tisk ga je Janšev učenec in naslednik kot čebelarkega učitelj Joseph Münzberg.
- Wytopil (1900) je objavil podatke iz mrliške knjige:

Starb laut
Sterbeprotokoll Tom. 5, pag. 321 der
Pfarre St. Leopold in Wien am 13. Sep-
tember 1773, Janſcha Antonius, lath.,
Bienenlehrer, 38 Jahre alt, Augartenstrasse
Nr. 77.

Wytopil 1900, str. 115

- Prosti prevod: Anton Janša čebelarkega učitelj iz Augartenstrasse 77 je umrl star 38 (?) let, kakor piše v mrliški knjigi TOM. (?) 5, stran 321 fare sv. Leopolda na Dunaju, dne 13 septembra 1773.

1774

- Janšev učenec Kratzer izda knjigo o Janševem čebelarkegu nauku – nov avstrijski način gojenja čebel:
Physikalisch-praktische Diskurse über die sammtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten oesterreichischen Bienenpflege (prevod: Fizikalno-praktični pogovori o celotnem čebelarstvu za rabo in pouk za vse gospodarske ljubitelje novega avstrijskega načina gojenja čebel). Wien, 1774, 154 strani

Physikalische
praktische Diskurse
über die sämtliche
Bienenzucht
zum Nutzen und Unterricht.
für alle
ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten
österreichischen Bienepflege.
Verfasset
von Johann Augustin Krayer.

W J E N,

gedruckt bey Joseph Kurzbock, k. k. illyrisch- und oriental,
Hofbuchdruckern und Buchhändlern, 1774.

Naslovnica

<http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PPN=PPN636577872&IDDOC=613467> -
7.4.2013).

1770 - 1774

- **Janša in čebelni panji za čebelarško šolo (kronološki povzetek iz objav):**

1771

- Prva objava o številu čebelnih panjev je zapisana v ANZEIGEN (7. Avgust 1771):
»Svoj pouk je pričel preteklo leto v Augartnu in za učne namene, da bi poslušalcem pokazal praktična rokovanja pri čebelarjenju, je sam nabavil 16 panjev.
Prednost njegovih metod se lahko presoja tudi s tem, da je iz svojih 16 panjev dobil 66 panjev in s pašo čebel, s prevozi na različne kraje, je pridelal 9 stotov medu ne da bi pomoril čebele v enem samem panju.
Ob dobrem prezimovanju je obvaroval vseh 66 panjev, spomladi so bili vsi čili in zdravi in do 8. julija je njihovo število naraslo na 180 panjev.«

1883

- Navratil je našel na Dunaju »ostalinski popis« (popis zapuščine) Antona Janše, kjer je zapisano:... Čebelnih panjev s pripravo vred našlo se je 194; cenili so jih 1358 gold. (priprava – oprema, orodje za čebelarjenje)...

1906

- Rojina v predgovoru piše:
Janša sam, ki je leta 1770 imel 16 panjev, je čebelaril leta 1772 že s 300 panji.

1925

- Perc v svoji knjigi piše:

Nur 16 seiner eigenen Bienenstöcke nahm er, wie man sagt, nach Wien mit, denn von nun an bis zum Jahre 1769 war nicht mehr die Bienenzucht seine Hauptbeschäftigung, sondern das Schulstudium nahm ihn voll und ganz in Anspruch.

- Prevod: Samo 16 svojih čebelnih panjev je vzel, kakor pripovedujejo, s seboj na Dunaj. Vendar vse do leta 1769 mu je bilo v ospredju kot glavno opravilo šolanje...
- Weipl (1925):

Aus der Heimat hatte er auch 16 Bienenstöcke mitgebracht, die er in seinen freien Stunden betreute.

Prevod: Iz domovine je pripeljal 16 panjev, ki jih je oskrboval ob prostem času.

1934

- Raič je v spomenici ob dvestoletnici rojstva Antona Janša zapisal:

Poročilo, ki ga je dolnjeavstrijska vlada podala glede omenjenega Janševega predloga, hvali in priporoča kranjskega čebelarja novi nauk, da se čebele ne smejo podirati ali moriti, ampak da jih treba množiti, kakor dela Janša. Tako bi pridobila država dobička na milijone. To so dokazovali s temi zanimivimi številkami: Janša je imel leta 1770 16 panjev, leta 1771 jih je bilo že 66, leta 1772 pa celo 300.

- Mihelič v svoji knjigi Anton Janša slovenski čebelar (1934) sporoča:
... Kje je dobil čebele in kdo mu je izdelal panje, ki tedaj na Dunaju še niso bili v navadi, ni znano. Tudi ne vemo, ali jih je moral kupiti sam ali mu jih je kupila družba. Vemo le, da so bili kasneje tako panji kakor čebele njegova last..

1994

- Rihar v članku Ob 220.letnici smrti Antona Janše (Slovenski čebelar) poroča:

Janša je imel ob začetku javnega čebelarskega udejstvovanja na Dunaju l. 1770 16 panjev, l. 1771 že 66, l. 1772 pa že kar 300.

2003

- Ruttner (2003) piše:

Es ist bekannt, daß Anton JANSCHA 16 Bienenvölker aus seiner Heimat Oberkrain mitbrachte, als er 1766 zum Studium an der Kupferstecher- und Zeichenschule nach Wien übersiedelte. Die Völker wurden zu damaliger Zeit auf holprigen Straßen in eigens gefederten Wagen sicher befördert (Abb. 2.41). JANSCHAS Reise von Bresnica nach Wien war die erste Bienenwanderung über weite Strecken in der deutschen Imkergeschichte, von der wir wissen. JANSCHA war es auch, der vor mehr als zweihundert Jahren regelmäßige Trachtwanderungen einführte, und zwar in die Buchweizenblüte im Marchfeld.

- Prevod: Znano je, da je Janša iz svoje domovine Gorenjske s seboj pripeljal 16 čebelnih panjev, ko je leta 1766 prispel na Dunaj na študij na bakrorezno in risarsko šolo. Družine je po za tiste čase jamastih cestah prepeljal z lastnim vzmetenim vozom. Janševa pot od Breznice do Dunaja je bil prvi najdaljši prevoz čebelnih panjev v nemški zgodovini čebelarjenja. Vemo pa tudi, da je že pred dvesto leti Janša redno vozil čebele na pašo in sicer na ajdovo pašo na Moravsko.

2013

- Pirjevec (2013) : Čebelariti je pričel s 16 panji, imel 1772 že 300.

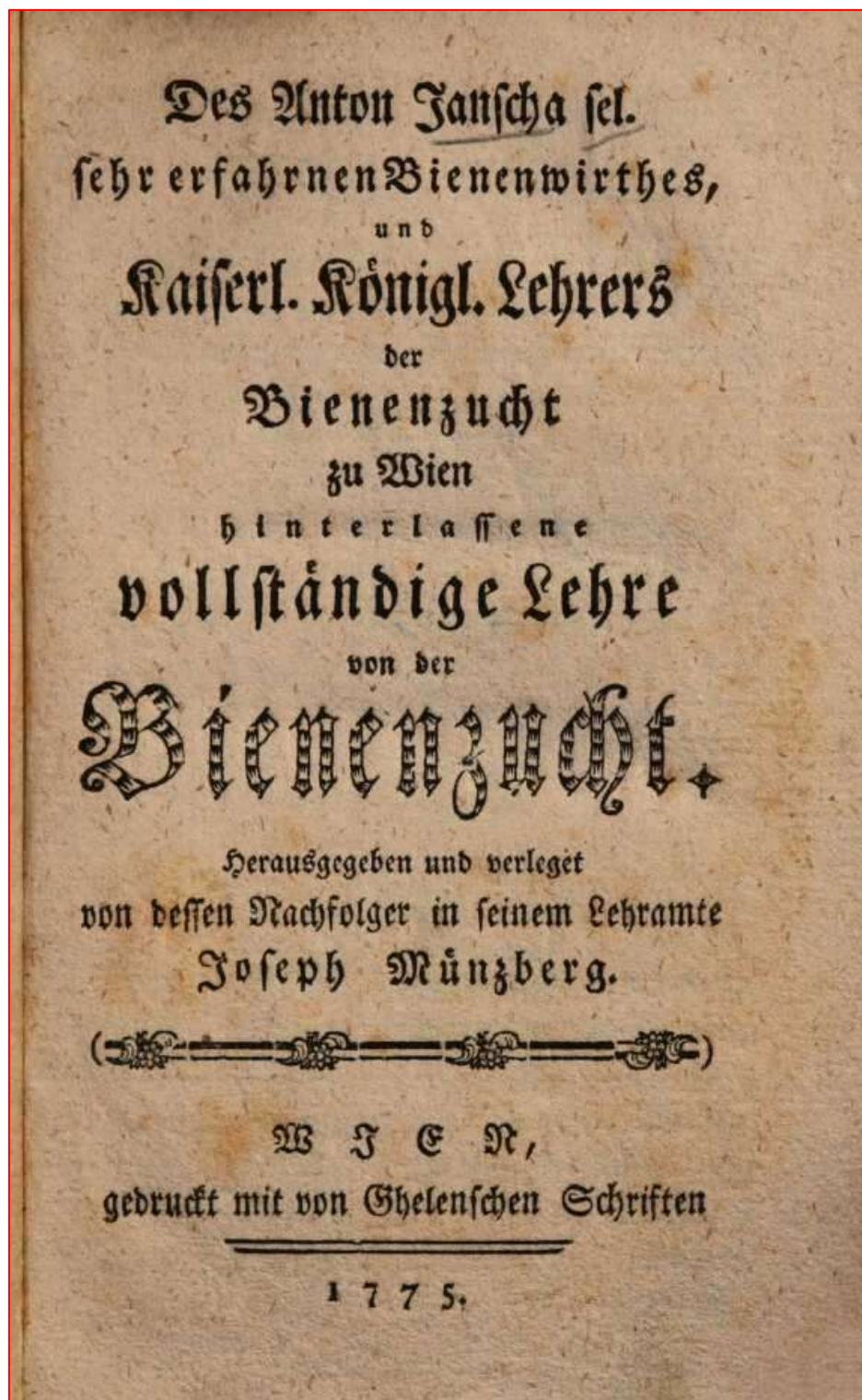
1775

- V predgovoru k drugi Janševi knjigi je urednik Münzberg zapisal (iz prevoda knjige Rojina 1906):

Po smrti svojega častivrednega prednika sem se kar najskrbneje potegoval, da bi dobil njegovo rokopisno ostalino, in tako je prišlo celo delo, kakor tu izide, v moje roke.

Objavim ga torej zopet po taistem načrtu, po taisti uredbi in v taisti obliki, kakor je poteklo iz peresa rajnkega Janša, in kakor sem ga dobil jaz, njegov naslednik, v roke.

- Janšev učenec Joseph Münzberg je v uredil v Janševi zapuščini najdeni rokopis, izda leta 1775 Janševo drugo knjigo **Vollständige Lehre von der Bienenzucht** (prevod: **Popolni nauk o čebelarstvu**) - http://digital.onb.ac.at/OnbViewer/viewer.faces?doc=ABO_%2BZ179176704

Naslovnica

- prvi ponatis: 1777,
- drugi ponatis: 1790 (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NNKCA1Z6> – 26. 3. 2014),
- tretji ponatis 1807 (Kuralt),
- četrti ponatis 1994 (Agens, Žirovnica),
- v slovenskem jeziku izdana 1792 (prevod Goličnik), 1906 (prevod Rojina), 1922 (ureditev in prevod Rojina), 1994 (Agens, Žirovnica), 2004 (ČZS), 2016 (Partner graf, Grosuplje)

- Die Bienenzucht von Janscha, kaiserl. königl. Lehrer der Bienenzucht in Wien. Defflingen und Hofbruck, 1900, 101 stran. (http://digital.bib-bvb.de/view/bvbmets/viewer.0.5.jsp?folder_id=0&dvs=1486359332520~494&pid=1795631&locale=sl&usePid1=true&usePid2=true – 6.2.2017)
- Virtualen vpogled v original druge Janševe knjige je na spletnem naslovu: (<http://www.dedi.si/virtualna-knjiga/15701> - 26. 3. 2014)
- Spletna dostopa na DLIB.si
- Janša, Anton, Goličnik, Janez (1792). Antona Janshaja zessarskiga zhebellarja Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhebellarje.
- Gregori (2014):
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QREQVXDZ> – 26. 3. 2014
- Janša, Anton (1906). Popolni nauk o čebelarstvu. Po Jož. Münzbergovi izdaji prestavil za slovenske čebelarje Frančišek Rojina, nadučitelj v Šmartnem pri Kranju in urednik Slov. Čebelarja. S 45 podobami. - Izdalo Slovensko osrednje čebelarско društvo v Ljubljani. Založil I. N. Babnik.
<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-91XPSB31> – 26. 3. 2014
- Atelšek Simon. Popolni nauk o čebelarstvu. Elektronski vir 2014:
<http://www.dedi.si/dediscina/483-popolni-nauk-o-cebelarstvu-slovenska-izdaja> - 8.7.2016
- Knjigi sta učbenika, ki sta poučevala o kranjskem čebelarjenju in Janši ter kranjskemu čebelarstvu prinesla svetovno slavo. Mihelič (1955) je ocenjeval Janševi knjigi in med drugim je zapisal ter poudaril:

Med prvimi zavrača Janša pravljico o trojih vodonoscih, jasno določa funkcije posameznih čebeljih bitij v panju, govori o prahi matice, vzrokih trotavosti matic itd. Vse te in druge ugotovitve so bile tedaj povsem nova odkritja. Brez njih bi tudi Janša sam ne mogel nikoli napisati tako epohalnih čebelarških spisov.

Poleg teh zaslug, ki jih ima Janša za svetovno čebelarško znanost in prakso, pa ne smemo mimo dejstva, da je prvi opisal ne le kot dober opazovalec (kot n. pr. Scopoli) slovenski način čebelarjenja, marveč tudi kot dober praktik in poznavalec te gospodarske stroke. Z drugimi besedami povedano: Janša je črpal čebelarško znanje iz nenapisanih virov slovenskega ljudstva. Njegovo življenjsko delo je koreninilo v čebelarških izkušnjah slovenskega kmeta, ki so se sporočale in izpopolnjevale iz roda v rod.

Zato je ocena Janševnega knjižnega dela do neke mere ocena takratne visoke stopnje čebelarškega znanja slovenskega kmeta-tlačana. In prav slovenske ponašitve Janševih del so temu tlačanu zopet vračale vse to v strnjeni in zaključeni obliki ter s tem ustvarjale plodna tla za dvig slovenskega čebelarstva na naprednih, domačih tradicijah.

Mihelič, 1955, str. XI

11. 10. 1775.

Des Anton Janscha sel. sehr erfahrenen Bienen-
wirthes und k. k. Lehrers der Bienenzucht zu Wien
hinterlassene vollständige Lehre von der Bienen-
zucht, herausgegeben und verlegt von dessen
Nachfolger in seinem Lehramte, Joseph Münz-
berger. 8vo mit Kupfern 1775. geb. 1 fl. 6 kr.
ungebunden 1 fl.

- Prvi oglas o prodaji druge Janševe knjige v Wiener Zeitung 11. 10. 1775, str. 15
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17751011&seite=15&zoom=33&query=%22janscha%22&provider=ENP&ref=anno-search> – 20. 6.2016

25. februar 1775 in 6. marec 1776

- Preselitev čebelarske šole iz Augartna na Belveder (Wiener Zeitung, 25. februar 1775):

N a c h r i c h t.

Die preiswürdigste Sorgfalt Ihrer kaiserl. und k. k. Majestäten für all und jede gemeinnützliche Gegenstände der Landwirthschaft erhellet nebst anderen erhabenen Beyspielen nicht minder auch aus diesem, daß von Ihren Majestäten bey gegenwärtigen Veränderungen so unter allerhöchster Veranstellung mit dem k. k. Augarten in der Leopoldstadt zeithero vorgenommen werden, zugleich auch auf die daseibst zum öffentlichen Unterricht in der Bienenzucht vorhin aufgestellt gewesene Bienenzucht die allermildeste Rücksicht getragen wurde.

Zufolge dieser weisesten Fürsorge nun, und auf allerhöchste Veranlassung, hat nunmehr der k. k. Lehrer der Bienenzucht Herr Joseph Münzberg sowohl seinen künftigen Wohnplatz in dem bekannten Belvedere am Rennwege alibier als auch beynebens einen zum ferneren öffentlichen Unterricht in der Bienenzucht sehr dienlichen Lehrort in dem nebenseitigen sogenannten Thiergarten allda erhalten.

Welche Veränderung man also zu dem Ende hat bekannt machen wollen, damit sich theils auswärtige Liebhaber der Bienenzucht mit künftigen Bestellungen dahin zu wenden, theils aber diejenigen, welche an dem mit dem Jahrjahre zu eröffnenden Unterricht in der Bienenzucht Theil zu nehmen gedenken, wo sie sich hinfüran einzufinden haben, vorläufig wissen mögen.

Skrajšani prosti prevod:

Njena visokost je sprejela odločitev, da se čebelarška šola ohrani za splošno javno poučevanje o čebelarjenju in preseli iz Augartna. Jožefu Münzbergu, učitelju čebelarstva, je naročeno, da jo preseli v Belveder, da bo dostopnejša vsem ljubiteljem čebelarstva.

- O tem piše tudi Wiener Zeitung, 6. marec 1776:

Bei der k. k. Bienenschule alhier im Bellvedere wird der öffentliche Unterricht in der Bienenzucht, sobald es eine gelindere Frühlingswitterung zuläßt, wieder angefangen, und wie vorhin zu den gewöhnlichen Abendstunden im dasigen Bienengärten fortgesetzt werden; welches also den Liebhabern der Bienenzucht, insonderheit denjenigen, die sich in diesem Fache der Landwirthschaft vorzüglich üben wollen, gehörig erinnert wird.

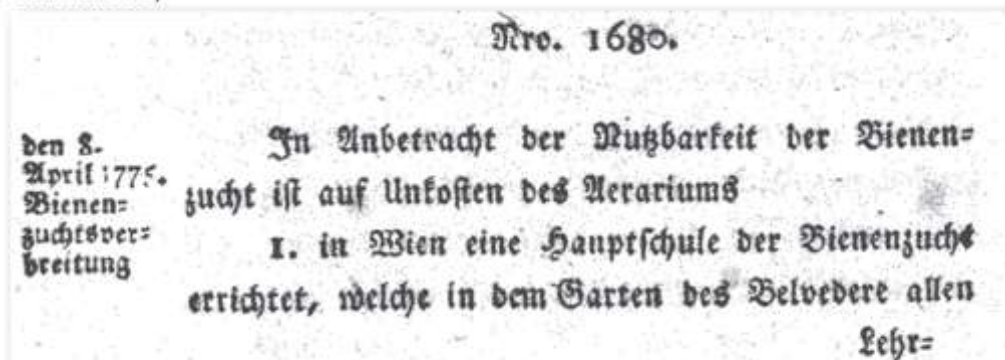
- Prosti prevod:

Na k. k. čebelarški šoli v Belvederu se bo pričel javni pouk o gojenju čebel takoj, ko bodo to dopuščale pomladanske vremenske razmere, tako kot preje v večernih urah pri tukajšnjem čebelnjaku; na to bi radi spomnili vse ljubitelje čebelarstva in posebej tiste, ki se s tem ukvarjajo.

8. april 1775

- Čebelarški patent in instrukcije za čebelarske mojstre; zaukazano med drugim, da se mora čebelariti po Janševih načelih - <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=tgb&datum=1776&page=205&size=45> – 26. 3. 2014.
Slovenski prevod zakona je objavljen v četrti številki drugega letnika Slovenskega čebelarja: F. Rojina. Čebelarske postave Marije Terezije (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BLAFS8US>)

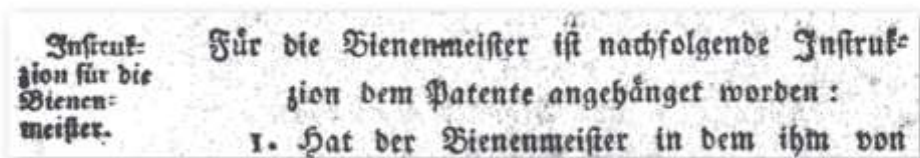
Marija Terezija je izdala 8. aprila 1775 patent: Bienezuchtsverbreitung (Razširjanje čebelarstva)

Naslovna stran patenta »Bienezuchtsverbreitung« iz leta 1775
Sammlung Verordnungen und Gesetze, zvezek VII, 1786

Že v prvem členu je ukazala, da se na stroške državnega zaklada na Dunaju ustanovi glavna šola za čebelarstvo, ki jo sme vsakdo prosto obiskovati, da si brezplačno pridobi znanja. V drugem členu je odredila, da se manjše učilnice za čebelarstvo ustanovijo tudi v spodnji Avstriji in na Moravskem ter pozneje tudi drugih krajih in deželah, kjer to dopuščajo razmere. V petem in šestem členu so zapisana določila za čebelarske učilnice (nadzor, lokacija ...)

Patentu je bila dodana odredba: Instrukzion für die Bienenmeister (Instrukcija za čebelarske mojstre).

Naslovna stran »Instrukzion für die Bienenmeister« iz leta 1775
Sammlung Verordnungen und Gesetze, zvezek VII, 1786.

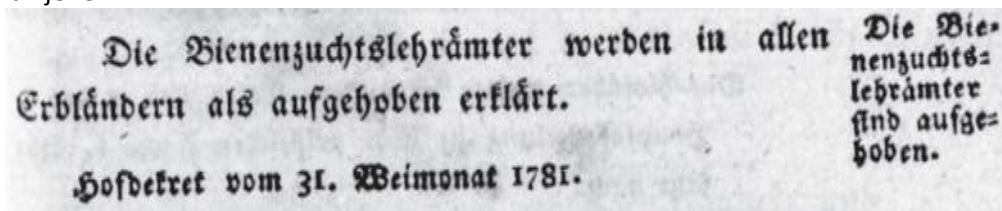
V drugi točki je zapisana zahteva, da se pri naročilu čebelnjakov s potrebnimi panji upoštevajo preskušena načela prvega dunajskega čebelarskega učitelja Janše. Peta točka določa, da ne more biti v deželah za javnega učitelja čebelarstva sprejet nihče, kdor se ni učil v glavni čebelarski šoli na Dunaju, kdor ni bil izprašan od tamkajšnjega prvega učitelja in kdor ne prinese s seboj spričevala, da ni samo usposobljen, da sam vodi čebelarstvo, ampak da ima tudi sposobnosti, da o tem poučuje druge.

1775 in pozneje

- **Nove čebelarske šole:** Dunajsko Novo mesto (leta 1775 - vodil jo je učitelj čebelarstva Georg Rohrmoser, ki je bil Janšev učenec), Praga (1776), Brno (vodil jo je duhovnik Martin Klimma), Gradec (ustanovila jo je Štajerska kmetijska družba), Lvov (leta 1806, vodil jo je Martin Kuralt, ki je bil Janšev učenec), Innsbruck (ustanovljena je bila stolica za trajno utemeljitev čebelarstva – Wytopil (1900) domneva, da so bile take šole ustanovljene tudi v Salzburgu, Pragi in Bratislavi)
- Debevec (1951) piše, da je bila l. 1776 po dunajskem vzgledu ustanovljena čebelarska šola v Novem Kninu na Češkem (učitelj je bil Janšev učenec Hollmann). Na Hrvaškem je bil prvi učitelj čebelarstva Anton Gruber.

1781

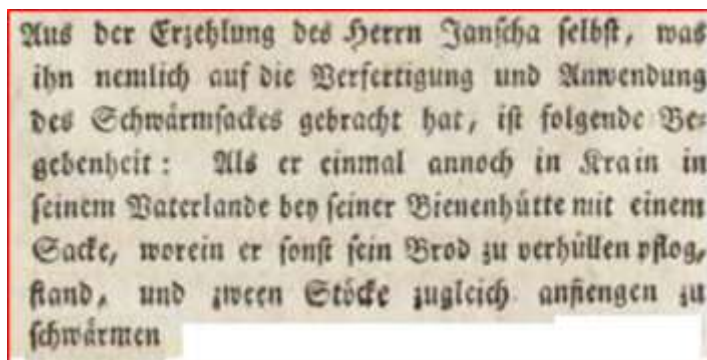
- **Karl Gottlob Rössig (1781)** v sestavku Geschichte der Bienezucht in Deutschland vom 16ten Jahrhundert bis in die neueren Zeiten opisal ustanovitev čebelarske šole na Dunaju, imenovanje Janše za prvega čebelarskega učitelja, panje, ki jih je uporabljal Janša in spise, ki sta jih objavila Janša in **njegov učenec Kratzer**.
- Čebelarske šole so bile zaradi prevelikih stroškov z dvornim ukazom dne 31. oktobra 1781 odpravljene.

Ukinitev učiteljev čebelarstva
Hofdekret von 31. Weinmonat 1781. Handbuch aller ... Verordnungen und Gesetze.
Erster Band. Wien 1885, str. 505

1784

- Pösel Joseph. Gründlich- und vollständiger Unterricht sowohl für die Wald- als Garten-Bienezucht, in den Churpfalz-Bayerischen Ländern. München 1784, 288 strani
<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=wu.89098874126;q1=P%C3%B6sel%20Joseph> – 10. 12. 2014

Pösel (1784), str. 174

- **Prevod:** Iz pripovedovanja samega gospoda Janše, kaj je vplivalo na izdelavo in uporabo lovilne vreče za roje, je naslednji dogodek: Ko je enkrat še na Kranjskem v svoji domovini stal pri svojem čebelnjaku z eno vrečo, kamor je običajno zletel roj, je začel istočasno rojiti tudi drugi panj...
- **Pomemben zapis, ki dokazuje, da je Janša čebelaril že doma na Kranjskem**

1820

- Hietzinger Carl. Statistik der Militärgränze des österreichischen Kaiserthums. Drugi del, prvi oddelek. Dunaj 1820, 468 strani
- V 40. poglavju opisuje čebelarstvo (str. 193 – 202) in med drugim navaja:

Jedes der kroatischen und slawonischen Regimenter mußte einen Unteroffizier in die zu Wien errichtete öffentliche Bienenschule schicken, und von dem daselbst angestellten berühmten Lehrer J a n t s c h a unterrichtet kehrten diese Abgeordneten in ihre Bezirke zurück, um das Erlernte dort zu verbreiten ;

- Prevod: Vsak hrvaški in slavonski regiment je moral poslati enega podoficirja na javno čebelarsko šolo na Dunaju, in ko so bil podučeni od tamkajšnjega postavljenega slavnega učitelja Janše, so se vrnili v svoje okraje, da bi tu širili naučeno.

Janša poučuje čebelarstvo v Augartnu

Jezikovna posodobitev:

Ne morim čebel, da bi dobil medu in voska, temveč jih ohranim čvrste in zdrave, da mi prihodnje leto zopet nabirajo med (tekst iz § 174. – Janša, Anton: Popolni nauk o čebelarstvu).

Sv. Ambrož na panjski končnici v Janševem čebelnjaku – foto Andrej Šalehar

Delo na polju; panjska končnica v Janševem čebelnjaku – foto Andrej Šalehar

VIRI:

Nekateri viri so pojasnjeni tudi v tekstu

1. Akademske čebele ljubljanskih operozov. Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1988, 85 strani
2. Anton Janša. Obrisi njegovega življenja. str. 1 - 5. V: Anton Janša. Popolni nauki o čebelarstvu. Prevod Frančišek Rojina. Ljubljana 1906, 139 strani (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-91XPSB31> – 18. 8. 2014)
3. Anton Janša – slovenski čebelar. 65(1934)1, ovitek in str. 15 – 16, Vrtec: slovenski mladini
4. Anton Janscha – Wikipedia. (http://de.Wikipedia.org/wiki/Anton_Janscha – 24. 1. 2013)
5. Anzeige. K.K. allg. priv. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 27. marec 1773, str. 183 – 184.
(https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gbs_navlinks_s – 17. 4. 2015)
6. Čebelar Anton Janša. 1734 – 1773, Slovenska matica v Ljubljani, 2003, 52 strani
(<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-FJMCCN5R> – 09. 02. 2017)
7. Debevec, Leopold. Ali veste? 53(1951)7-8, str. 158 – 160, Slovenski čebelar
8. Die erste landwirtschaftliche Schule in Oesterreich. 50(1909)26, str.: 273, Wiener Landwirtschaftliche Zeitung
9. Dovč, Peter, Gregori, Janez, Koželj, Anton, Šalehar, Andrej. Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem?. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 2015.
(<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-6INGCBOY> - 26. 1. 2017)
10. Ehrenfels, Joseph Michael. Bienenzucht nach Grundsätzen der Theorie und Erfahrung. Erster Theil, Prag, 1829, 334 strani
(http://books.google.si/books?id=maw1AAAAMAAJ&dq=ehrenfels&hl=sl&source=gbs_navlinks_s – 29.1.2014)
11. Erker, Konrad. Von Maria Theresia zur EU. Klagenfurt 2003, 895 strani
12. Fraser, Henry Malcolm. Anton Janša o rojenju čebel, kritični pregled (prevod v slovenski jezik: Teran, Darja, Šimec, Jože, Lukežič, Frank). Ljubljana: Nativehive Carniola 2008, 32 strani
13. Fuchs, Ernest. Dokumenti. Tipkopisi, osebni arhiv.
14. Glavar, Peter Pavel. Odgovor na predlog za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah. str. 11 – 38. Napisano 1768, prevod Mihelič Stane. V: Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Čebelarstvo društvo za Slovenijo. Ljubljana 1934, 163 strani
15. Glavar, Peter Pavel. Vorschlag Beantwortung zur Verbesserung der Bienenzucht in den Kaysl. Königl. Erb-ländern (Prevod: Predlog odgovora za izboljšanje čebelarstva v c. kr. dednih deželah). Iz leta 1768, 26 strani. (AS SI 869 Glavar Peter Pavel, 1751 – 1784)
16. Gregori, Janez. Peter Pavel Glavar in njegovo mesto v slovenskem čebelarstvu. CXII(2010)2, str. 55 – 56, Slovenski čebelar – (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-QLFAXAME> – 25. 6. 2014)

17. Gruden, Josip. Zgodovina slovenskega naroda. Celovec, 1912, 1088 strani. (http://kvk.bibliothek.kit.edu/view-title/index.php?katalog=ARCHIVE_ORG&url=http%3A%2F%2Farchive.org%2Fdetails%2Fzgodovinaslovens00gruduoft&signature=M6c2JUzokXsucNm7eeiw7NRddTiwEADmvZVaicZrP0c&showCoverImage=1 – 3. 2. 2017)
18. Heinrich, Hermann. Klagenfurt, wie es war und ist. Klagenfurt, 1832, 284 strani
19. Heinrich, Hermann. Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten in Vereinigung mit den österreichischen Fürstenthümern. II. Band, 2. Heft. Klagenfurt 1853, 423 strani (<http://books.google.si/books?id=ZWdAAAAAYAAJ&printsec=frontcover&hl=sl#v=onepage&q&f=false> – 30. 1. 2014)
20. Hofdekret von 31. Weinmonat 1781. Handbuch aller ... Verordnungen und Gesetze. Erster Band. Wien 1885, str. 505 (<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=hvb&datum=1784&page=569&size=45> – 27. 9. 2013)
21. IV. Von der Landwirtschaft. Bienenzucht. 1(1771)7, str. 54–56. Allergnädigst-privilegirte Anzeigen aus sämmtlich kais. königlichen Erbländern
22. Janša, Anton. Razprava o rojenju čebel. Poslovenil August Bukovec. Izdalo Slovensko osrednje čebelarstvo v Ljubljani, Ljubljana 1906, 79 strani
23. Janša, Anton, Weipl, Theodor. Abhandlung vom Schwärmen der Bienen. Einleitung über Janscha von Theodor Weipl. Wien 1925, 71 strani
24. Kotnik, France. Potovanje po Koroškem leta 1795. (1951)III – IV, str. 361 – 366, Slovenski etnograf (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VVPQ38HT> – 6. 7. 2014)
25. Kratzer, Johann Augustin. Physikalisch-praktische Diskurse über die sammtliche Bienenzucht zum Nutzen und Unterricht für alle ökonomischen Liebhaber der neu eingerichteten oesterreichischen Bienenpflege. Wien, 1774, 154 strani (<http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PPN=PPN636577872&IDDOC=613467> – 7. 4. 2013)
26. Mencej, Martin (ur). Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu. Ljubljana 1976, 335 strani
27. Mihelič, Stane. Anton Janša. Slovenski čebelar. Njegovo življenje, delo in doba. Ljubljana 1934, 163 strani
28. Mihelič, Stane. Pregled slovenskega čebelarskega slovstva. V: Sodobno čebelarstvo. Teoretični del. Ljubljana 1955, str. I–XXIII
29. Nachricht. 10 zvezek. 4 marec 1771, str. 145 – 146. K.K. Allerg. Privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. http://books.google.si/books?id=tOpGAAAaAAJ&pg=PA635&dq=wiener+realzeitung+1771&hl=sl&sa=X&ei=bD3OUqSAIqnxygPG64CgAg&redir_esc=y#v=onepage&q=bienen&f=false – 09. 1. 2014)
30. Nachricht. Drittens. K.K. allerg. privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 21. avgust 1773, str. 514. (https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gbp_navlinks_s – 17. 4. 2015)

31. Nachricht. Drittens. Wienerisches Diarium. 21. avgust 1773, Nr. 67, str. 6 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17730821&seite=6&zoom=33> - 17. 4. 2015)
32. Nachricht. Wiener Zeitung 25. 2. 1775, str. 25 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17750225&zoom=33> – 09.02.2017)
33. Nachricht. Wiener Zeitung 6. 3. 1776, str. 7 (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=wrz&datum=17760306&seite=1&zoom=38#> - 09. 02. 2017)
34. Navratil, Ivan. Anton Janša, slavni kranjski čebelar. V: Spomenik o šestoletnici začetka Habsburške vlade na Slovenskem. Matica Slovenska, Ljubljana 1883, str. 139 – 166
35. Navratil, Ivan. Anton Janša. Rokopis v ARS, 1886, 14 strani
36. Okorn, Joza. Anton Janscha. 63(1940)9, str. 527 – 532, Schweizerische Bienen Zeitung
37. Pechhacker, Hermann. Die Bienenkunde in Österreich. 1. September 2003, str. 15 – 45, Denisia. (http://www.landesmuseum.at/pdf_frei_remote/DENISIA_0008_0015-0045.pdf - 30. 1. 2014)
38. Perc, Martin. Anton Janscha: erster kaiser. königl. Lehrer der Bienenzucht in Wien: 1775 – 1925. Celje 1925a, 23 strani
39. Pirjevec, Avgust. Janša Anton (1734 – 1773). Slovenski biografija SAZU (Elektronski vir) . Ljubljana 2013. (<http://www.slovenska-biografija.si/iskanje/?q=jan%C5%A1a> - 26. 8. 2016)
40. Preisfrage für die Bienenzucht. K.K. allerg. privil. Realzeitung der Wissenschaften und Künste. 12 zvezek. 15. maj 1773, str. 299. (https://books.google.si/books?id=Eg1fAAAAcAAJ&vq=janscha&dq=REALZEITUNG+1773&hl=sl&source=gbs_navlinks_s - 17. 4. 2015)
41. Raič, Slavko. Anton Janša. Njegovo življenje in delovanje. Ljubljana 1934, 8 strani
42. Razinger, Valko. Spomenik Antonu Janši na Dunaju. 69(1967)5, str. 137 – 138, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NYSROHN4> – 09.02.2017)
43. Riem, Johann, Steinmetz, Johann Friderich, Loewe, Gotlieb. Physikalisch-oekonomische Bienenbibliothek. Erste Lieferung. Bresslau 1776, 128 strani. (http://books.google.si/books?id=qI9IAAAAMAAJ&pg=PA121&dq=WIENER+REALZEITUNG+1771&hl=sl&sa=X&ei=uhZaUrWNN6nNOQW7t4CQBg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false – 13. 10. 2013)
44. Rozman, Ksenija. Rodovnik čebelarja in slikarja Antona Janše. 75(1973)3, str. 67 – 72, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-OX4Y1BFR> – 31. 1. 2017)
45. Rihar, Jože. Ob 220. obletnici smrti Antona Janše. 96(1994)1, str. 20 – 22, št. 2, str. 56 – 57, št. 3, str. 83 – 85 in št. 4, str. 111 – 112, Slovenski čebelar
46. Rihar, Jože. Načini čebelarjenja na Slovenskem. Pomembna odkritja Slovencev na področju čebelarstva. 100(1998)12, str. 349 – 363, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-SLVGWIX> – 29. 12. 2013)
47. Rojina, Fran. Čebelarske postave Marije Terezije. 2(1899)4, str. 43 – 44, Slovenski čebelar. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-BLAFS8US> – 3. 2. 2017)
48. Rössig, Karl Gottlob. Geschichte der Bienenzucht in Deutschland vom 16ten Jahrhundert bis in die neuern Zeiten. Str. 314 – 366. V: **Versuch einer pragmatischen Geschichte der Oekonomie-Polizey-**

**und Cameralwissenschaften seit dem sechzehnten Jahrhunderte bis zu unsern Zeiten. Leipzig
1781, 517 strani**

48. Ruttner, Friederich, Naturgeschichte der Honigbienen. 2. Izdaja, 2003, 357 strani
49. Schirach, Adam Gottlob. Bayerischer Bienen-Meister : oder deutliche Anweisung zur Bienen-Wartung. München 1770, 244 strani
([http://books.google.si/books/about/Bayerischer Bienen Meister oder deutlich.html?id=5Vc7AAACAAJ&redir_esc=y](http://books.google.si/books/about/Bayerischer_Bienen_Meister_oder_deutlich.html?id=5Vc7AAACAAJ&redir_esc=y) – 23. 12. 2014)
50. Schlegel, Julius Heinrich Gottlieb. Reise durch einige Theile vom mittäglichen Deutschland und dem Venetianischen. Erfurt 1798, 404 strani
51. Spitzner, Johann Ernst. Kritische Geschichte der Meinungen von der Geschlechte der Bienen, von der Begattung und Befruchtung der Königin, der Erzeugung der verschiedenen Arten und andern Merkwürdigkeiten in der Bienenrepublik. Erster Theil. Leipzig 1795, 246 strani
(<http://www.biodiversitylibrary.org/item/43938#page/3/mode/1up> - 2. 5. 2015)
52. Stabej, Jože. Stari zapisi o čebelah in čebelarstvu. 55(1953)6, str. 145 - 148 in št. 7 - 8, str. 181 - 185 in št. 9. str. 232 - 237 in št. 10, str. 262 - 266 in št. 11, str. 297 - 302 in št. 12, str. 321 - 327 in 56(1954)5 - 6, str. 133 - 140 in št. 7 - 8, str. 188 - 191 in št. 9 - 10, str. 238 - 241 in št. 11 - 12, str. 286 - 287 in 56(1955)1 - 2, str. 30 - 32 in št. 3 - 4, str. 83 - 86 in št. 9 - 10, str. 224 - 226 in št.11 - 12, str. 269 - 272, Slovenski čebelar – (<http://dlib.si> – 27. 06. 2014)
53. Šalehar, Andrej. Poučevanje čebelarstva na Kranjskem. Od Petra Pavla Glavarja (1768) in Antona Janše (1770) do Emila Rothschütza (1874). Rodica, Novo mesto, 2014, 151 strani
(<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-GERFHPW7> – 26. 1. 2017)
54. Šalehar, Andrej, Gregori, Janez, Koželj, Anton, Dovč, Peter. Pred odhodom na Dunaj naj bi bil Anton Janša na Koroškem? 1(2015)106, str. 46-52, Acta Agriculturae Slovenica (<http://aas.bf.uni-lj.si/zootehnika/106-2015/PDF/106-2015-1-49-52.pdf> - 26. 1. 2017)
55. Šalehar, Andrej. Čebele iz Kranjske na prvi čebelarski šoli na Dunaju. 2017 v tisku, Slovenski čebelar.
56. Umek, Ema. Kranjska kmetijska družba 1767–1787. Arhivi, 29(2006)1, str. 1-34.
(<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-VCPM9PN8> – 25. 2. 2016)
57. Valvasor, Janez Vajkard. Die Ehre dess Herzogthums Crain. 4 zv. Ljubljana 1689
(<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NQQSKQM6> – 27. 11. 2013)
58. Valvasor, Janez Vajkard. Čast in slava vojvodine Kranjske (slovenski prevod Die Ehre dess Herzogthums Crain - 1689; prevod Doris Debenjak in drugi), 4 zv. Ljubljana, Zavod dežela Kranjska, 2009 – 2013
59. Vergilius Maro, Publius. Čbelarstvo. Poljedelstva četrte bukve. str. 92 - 115. V: Publija Virgilija Marona Georgikon to je Poljedelstvo. Čveterre bukve. Poslovenil dr. J. Šubic. Celovec 1863, 118 strani
60. Was that Oesterreich während eines Zeitraumes von 44 Jahren für Verwollkommnung und allgemeine Verbreitung der Bienenzucht. (1812)49, str. 291 – 294. Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat. (<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vlb&datum=18120617&zoom=33> – 2. 1. 2015)

61. Wurzbach, Constantin. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 10 del. Wien 1863, 514 strani (http://reader.digitale-sammlungen.de/de/fs1/object/display/bsb10799131_00097.html - 08. 01. 2014.)
62. Woltersdorf, Ernest Gabriel, Kopitar, Jernej. Die Illyrischen Provinzen und Ihre Einwohner. Dunaj 1812, 579 strani (http://books.google.si/books?id=X8U3AAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=die+Illyrischen+Provinzen+und+ihre+einwohner&hl=sl&sa=X&ei=KoXxU-fmM63Q7AbdxIDIBw&redir_esc=y#v=onepage&q=bienenkrieg&f=false – 18. 8. 2014)
63. Wytopil, Franz. Die Kaiserl. Königl. Bienenschule in Wien 1770 – 1781. 32(1900)6, str. 109 - 118, Bienen-Vater
64. Zupan, A. Kako popisuje Valvasor čebelarstvo v l.1689. 37(1934)5-6, str. 95 – 97, Slovenski čebelar
65. Zweyte Sammlung Nützlicher Unterrichte : auf das Jahr 1771. Ljubljana 1773, 207 strani.

Rodica, 9. 2. 2017.

Anton Janša (naslovnica na ovitku revije Vrtec, 1934)